Ντετερμινιστικά Μοντέλα Επιχειρησιακής Έρευνας
Τελικό Διαγώνισμα – 20 Ιανουαρίου 2016

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 1. Μια εταιρεία παράγει ένα προϊόν σε n διαφορετικά χρώματα. Αν Q είναι η συνολική ποσότητα του προϊόντος που παράγεται σε μια περίοδο (ανεξάρτητα από χρώμα), το κόστος παραγωγής είναι ίσο με

$$C(Q) = \begin{cases} c_1 Q, & \text{αν } Q \le M \\ c_1 M + c_2(Q-M), & \text{αν } Q > M \end{cases},$$

όπου c_1, c_2, M θετικές σταθερές και $c_1 < c_2$. Για κάθε χρώμα $i = 1, \ldots, n$ ισχύουν τα παρακάτω: (α) το κόστος βαφής ανά μονάδα προϊόντος που βάφεται σε χρώμα i είναι ίσο με p_i, (β) η τιμή λιανικής πώλησης ανά μονάδα προϊόντος χρώματος i είναι ίση με r_i και (γ) λόγω περιορισμού πρώτων υλών η ποσότητα προϊόντος που μπορεί να βαφεί σε χρώμα i δε μπορεί να υπερβαίνει ένα άνω φράγμα U_i.
Υποθέτουμε ότι όλα τα προϊόντα που θα παραχθούν μπορούν να πωληθούν στις αντίστοιχες τιμές λιανικής.
Ο διευθυντής παραγωγής θέλει να προσδιορίσει το σχέδιο παραγωγής μιας περιόδου που μεγιστοποιεί το συνολικό καθαρό κέρδος.
Να μοντελοποιηθεί το παραπάνω πρόβλημα ως πρόβλημα γραμμικού προγραμματισμού.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 2. Έστω το πρόβλημα γραμμικού προγραμματισμού

$$\begin{array}{lllllllllll} \max & 5x_1 & +7x_2 & +2x_3 & +6x_4 & +9x_5 & +x_6 & +12x_7 & +15x_8 & \\ & 3x_1 & +3x_2 & +x_3 & +2x_4 & & & & & =15 \\ & & & & & 3x_5 & +x_6 & +4x_7 & +6x_8 & =24 \\ & & & & x_j \ge 0, j = 1, \ldots, 8 & & & & & \end{array}$$

Να βρεθούν **όλες** οι βέλτιστες λύσεις.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 3. Μια εταιρεία μεταφορών έχει K φορτηγά και N πελάτες. Μια συγκεκριμένη μέρα πρέπει να μεταφέρει M πακέτα για τα οποία ισχύει ότι το πακέτο m προορίζεται για τον πελάτη $f_m, m = 1, \ldots, M$. Κάθε πακέτο πρέπει να φορτωθεί σε ένα φορτηγό. Ο όγκος του πακέτου m είναι ίσος με $V_m, m = 1, \ldots, M$. Η συνολική χωρητικότητα (όγκος) του φορτηγού k είναι ίση με $C_k, k = 1, \ldots, K$.
Κάθε φορτηγό θα πρέπει να πάει για παράδοση σε όλους τους πελάτες για τους οποίους μεταφέρει πακέτα. Αν το φορτηγό k κάνει παράδοση στον πελάτη n υπάρχει ένα κόστος ίσο με $h_{kn}, k = 1, \ldots, K,\ n = 1, \ldots, N$.
Ο διευθυντής της εταιρείας θέλει να προσδιορίσει ένα τρόπο φόρτωσης και παραδόσεων που ελαχιστοποιεί το συνολικό κόστος.
Να διατυπωθεί το παραπάνω πρόβλημα ως πρόβλημα ακέραιου προγραμματισμού.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 4. Έστω μια διακριτή τυχαία μεταβλητή X με τιμές στο σύνολο $\{1, 2, \ldots, n\}$ και συνάρτηση μάζας πιθανότητας p τέτοια ώστε $p_j = P(X = j) > 0, j = 1, \ldots, n$. Ένα μέτρο της αβεβαιότητας που σχετίζεται με αυτή την κατανομή είναι η συνάρτηση εντροπίας $H(p) = -\sum_{j=1}^{n} p_j \ln p_j$.
(α) Να βρεθεί η κατανομή p^* της X για την οποία μεγιστοποιείται η εντροπία ανάμεσα σε όλες τις διακριτές κατανομές με τιμές στο $\{1, 2, \ldots, n\}$.
(β) Ένα μέτρο της διαφοράς μεταξύ δύο κατανομών p και q στο σύνολο $\{1, 2, \ldots, n\}$ είναι η πληροφορία Kullback-Leibler που ορίζεται ως

$$I(p,q) = \sum_{j=1}^{n} p_j \ln \frac{p_j}{q_j}.$$

Να δείξετε ότι για δοσμένη $p > 0$, η πληροφορία Kullback-Leibler ικανοποιεί τη σχέση $I(p,q) \ge 0$ για κάθε κατανομή q, με ισότητα αν και μόνο αν $q = p$.
(γ) (Προαιρετικό, επιπλέον 10 μονάδες /100) Για δοσμένη κατανομή $p > 0$ βρείτε εκείνη την κατανομή q που ελαχιστοποιεί την πληροφορία πληροφορία Kullback-Leibler $I(p,q)$, υπό τον επιπλέον περιορισμό ότι $q_1 < a$, για θετική σταθερά $a < p_1$.

Ντετερμινιστικά Μοντέλα Επιχ. Έρευνας – Απαντήσεις Διαγ. 20/1/2016

Πρόβλημα 1 Παίρνουμε ως μεταβλητή απόφασης
x_i = ποσότητα παραγωγής χρώματος i, $i=1,2$.

Η συνολική ποσότητα παραγωγής είναι x_1+x_2 κ' το κόστος παραγωγής

$$C(x_1+x_2)=\max\left\{c_1(x_1+x_2),\ (c_1-c_2)M+c_2(x_1+x_2)\right\}.$$

Το κόστος βαφής είναι $p_1x_1+p_2x_2$, ενώ τα έσοδα από τις πωλήσεις $r_1x_1+r_2x_2$. Επομένως η αντικ. συνάρτηση είναι το καθαρό κέρδος:

$$\Pi(x_1,x_2)=(r_1+p_1)x_1+(r_2+p_2)x_2-\max\left\{c_1(x_1+x_2),\ (c_1-c_2)M+c_2(x_1+x_2)\right\}=$$

$$=\min\left\{(r_1+p_1-c_1)x_1+(r_2+p_2-c_1)x_2,\ (c_2-c_1)M+(r_1+p_1-c_2)x_1+(r_2+p_2-c_2)x_2\right\}$$

η οποία είναι τμηματικά γραμμική και κοίλη. Επομένως το πρόβλημα μοντελοποιείται μέσω ΓΠ ως πρόβλημα maximin:

$$\begin{aligned}
\max_{x_1,x_2,z}\quad & z\\
\text{υ.π.}\quad & z\le (r_1+p_1-c_1)x_1+(r_2+p_2-c_2)x_2\\
& z\le (r_1+p_1-c_2)x_1+(r_2+c_2-c_2)x_2+(c_2-c_1)M\\
& 0\le x_1\le u_1\\
& 0\le x_2\le u_2
\end{aligned}$$

Πρόβλημα 2 Επειδή οι δύο περιορισμοί περιέχουν διαφορετικά σύνολα μεταβλητών, το πρόβλημα μπορεί να διασπαστεί σε δύο επιμέρους προβλήματα ως εξής:

$$z=z_1+z_2,\quad \text{όπου}$$

$$\begin{aligned}
z_1=\max\ & 5x_1+7x_2+2x_3+6x_4\\
& 3x_1+3x_2+x_3+2x_4=15\\
& x_i\ge 0
\end{aligned}$$

$$z_2 = \max\ 9x_5 + x_6 + 12x_7 + 15x_8$$
$$x_5 + x_6 + x_7 + x_8 = 24$$
$$x_i \geq 0.$$

Καθένα από τα προβλήματα αυτά είναι απλό πρόβλημα φόρτωσης σακιδίου, κ' η λύση τους προκύπτει συγκρίνοντας τους λόγους c_j/a_j:

Για τό z_1 οι λόγοι είναι $c_1/a_1 = 5/3$, $c_2/a_2 = 7/3$, $c_3/a_3 = 2$, $c_4/a_4 = 3$

Ο μέγιστος λόγος αντιστοιχεί στο c_4/a_4, επομένως $x_1 = x_2 = x_3 = 0$ και $2x_4 = 15 \Rightarrow x_4 = 15/2$.

Για το z_2 οι λόγοι είναι $\frac{c_5}{a_5} = 3$, $\frac{c_6}{a_6} = 1$, $\frac{c_7}{a_7} = 3$, $\frac{c_8}{a_8} = \frac{15}{6}$.

Ο μέγιστος λόγος αντιστοιχεί στα $\frac{c_5}{a_5}, \frac{c_7}{a_7}$, επομένως $x_6 = x_8 = 0$, κ' οποιαδήποτε λύση με $4x_7 + 6x_8 = 24$ είναι βέλτιστη. Οι δύο βέλτιστες ΒΕΛ είναι: $x_6 = x_7 = x_8 = 0$, $x_5 = 8$, $x_5 = x_6 = x_8 = 0$, $x_7 = 6$. Επομένως τό σύνολο των βέλτιστων λύσεων του αρχικού προβλήματος είναι:

$$x^* = \lambda \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 15/2 \\ 8 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix} + (1-\lambda) \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 15/2 \\ 0 \\ 0 \\ 6 \\ 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 15/2 \\ 8\lambda \\ 0 \\ 6(1-\lambda) \\ 0 \end{pmatrix}, \quad \lambda \in [0,1]$$

Πρόβλημα 3 Θεωρούμε τις εξής μεταβλητές απόφασης:

$x_{mk} = 1$ (πακέτο m φορτώνεται στο φορτηγό k), $m = 1, \dots, M$, $k = 1, \dots, K$

$y_{kn} = 1$ (φορτηγό k κάνει διανομή στον πελάτη n), $k = 1, \dots, K$, $n = 1, \dots, N$.

Με βάση αυτές τις μεταβλητές το πρόβλημα διαμορφώνεται ως εξής:

$$\min \sum_{k=1}^{K} \sum_{n=1}^{N} h_{kn} y_{kn}$$

$$\sum_{k=1}^{K} x_{km} = 1, \qquad m = 1, \dots, M$$

$$\sum_{m=1}^{M} V_m x_{km} \le U_k, \qquad k = 1, \dots, K$$

$$x_{km} \le y_{k, f_m} \qquad m = 1, \dots, M, \; k = 1, \dots, K.$$

Η πρώτη ομάδα περιορισμών εξασφαλίζει ότι κάθε πακέτο φορτώνεται οπωσδήποτε σε ένα φορτηγό. Η δεύτερη αναφέρεται στη χωρητικότητα κάθε φορτηγού.
Η τρίτη ομάδα σημαίνει ότι αν ένα πακέτο φορτωθεί σε ένα φορτηγό, τότε το φορτηγό θα πρέπει να κάνει διανομή στην πόλη για την οποία προορίζεται το πακέτο.

Πρόβλημα 4 (a) $H(p) = -\sum_{j=1}^{n} p_j \ln p_j$.

Έχουμε το πρόβλημα μγπ:

$$\max \; -\sum_{j=1}^{n} p_j \ln p_j$$

$$\sum_{j=1}^{n} p_j = 1$$

$$p_j \ge 0, \; j = 1, \dots, n.$$

Οι (τροποποιημένες) συνθήκες KKT προκύπτουν ως εξής:
Έστω u ο πολ/στής Lagrange του περιορισμού ($u \in \mathbb{R}$).
Επίσης $\partial H / \partial p_j = -\ln p_j - 1$, $j = 1, \dots, n$.

Συνθήκες KKT:

$$-\ln p_j - 1 - u_j \le 0 \qquad j=1,\dots,n$$
$$p_j(-\ln p_j - 1 - u_j) = 0 \qquad j=1,\dots,n$$
$$\sum_{j=1}^{n} p_j = 1$$
$$p_j \ge 0, \quad j=1,\dots,n.$$

Επειδή για οποιοδήποτε $p_j=0$ ισχύει $-\ln p_j = +\infty$ κ' επομένως η πρώτη συνθήκη παραβιάζεται για κάθε $u\in\mathbb{R}$, συμπεραίνουμε ότι πρέπει $p_j>0$, $j=1,\dots,n$. Επομένως από τη δεύτερη συνθήκη προκύπτει ότι $\ln p_j = -u-1$, $j=1,\dots,n \Rightarrow$

$\Rightarrow p_j = e^{-u-1}$, $j=1,\dots,n$. Από την τρίτη συνθήκη παίρνουμε

$$\sum_{j=1}^{n} p_j = ne^{-u-1} = 1 \Rightarrow e^{-u-1} = 1/n \Rightarrow p_j = \frac{1}{n},\ j=1,\dots,n$$

Επομένως η εντροπία μεγιστοποιείται από τη διακριτή ομοιόμορφη κατανομή στο $\{1,2,\dots,n\}$, κ' η μέγιστη τιμή της είναι $H^* = -n\ln(1/n) = n\ln n$.

(β) Έστω $p>0$ δοσμένη διακριτή κατανομή στο $\{1,\dots,n\}$, δηλαδή $p_j>0$, $j=1,\dots,n$, $\sum_{j=1}^{n} p_j = 1$.

Θεωρούμε το πρόβλημα μγπ.

$$\begin{array}{ll} \min & I(p,q) \\ & \sum q_j = 1, \\ & q_j \ge 0,\ j=1,\dots,n. \end{array} \quad = \quad \begin{array}{ll} -\max & \{-I(p,q)\} \\ & \sum q_j = 1 \\ & q_j \ge 0,\ j=1,\dots,n \end{array}$$

Έχουμε $I(p,q) = \sum_{j=1}^{n} p_j \ln \frac{p_j}{q_j}$.

Επειδή $\frac{\partial(-I)}{\partial q_j} = \frac{p_j}{q_j}$, $\frac{\partial^2(-I)}{q_j^2} = -\frac{p_j}{q_j^2} > 0$, κ' $\frac{\partial^2 I}{\partial q_i \partial q_j} = 0$, $i \neq j$,

η $-I$ είναι κοίλη συνάρτηση του q, κ' επειδή το σύνολο

$\sum q_j = 1$, $q_j \geq 0$ είναι κυρτό, οι ΚΚΤ είναι αναγκαίες

και ικανές για την ύπαρξη μεγίστου.

Δεδομένου ότι ο περιορισμός είναι ισότητα, οι ΚΚΤ

παίρνουν τη μορφή

$$\frac{p_j}{q_j} - u \leq 0 \qquad j=1,\dots,n$$

$$q_j\left(-\frac{p_j}{q_j} - u\right) = 0 \qquad j=1,\dots,n$$

$$\sum_{j=1}^{n} q_j = 1.$$

Με ένα επιχείρημα αντίστοιχο με αυτό του (α), προκύπτει ότι

$q_j > 0 \ \forall j$, επομένως $\frac{p_j}{q_j} = -u \Rightarrow q_j = -\frac{p_j}{u}$, $j=1,\dots,n$

Από τον $\sum_{j=1}^{n} q_j = 1$ προκύπτει $-\frac{1}{u}\sum_{j=1}^{n} p_j = 1 \Rightarrow u = -1 \Rightarrow$

$\Rightarrow q_j = p_j$, $j=1,\dots,n$.

Επομένως η (μοναδική) βέλτιστη λύση του προβλήματος είναι

η $q=p$. Για $q=p$ προκύπτει $I(p,p)=0$, επομένως

$I(p,q) > 0 \ \forall \ q \neq p$, $I(p,q) = 0$ για $q=p$.

(γ) Θεωρούμε το πρόβλημα ΜΓΠ

$$\min_{\substack{\sum_{j=1}^{n} q_j = 1 \\ q_1 \le a \\ q_j \ge 0,\ j=1,\dots,n}} I(p,q) \quad = \quad - \max_{\substack{\sum_{j=1}^{n} q_j = 1 \\ q_1 \le a \\ q_j \le 0.}} I(p,q)$$

Όπως κ' στο (β), οι ΚΚΤ είναι αναγκαίες κ' ικανές για βέλτιστη λύση.
Έστω u, v οι πολ/στές Lagrange των δύο περιορισμών.
Ισχύει $u \in \mathbb{R}$, $v \ge 0$.
Ο πρώτος περιορισμός είναι $g_1(q) = \sum q_j = 1$,
κ' ο δεύτερος $g_2(q) = q_1 \le a$.
Επομένως $\dfrac{\partial g_1}{\partial q_j} = 1$, $j = 1, \dots, n$, $\dfrac{\partial g_2}{\partial q_j} = \begin{cases} 1, & j=1 \\ 0, & j=2,\dots,n \end{cases}$

Με βάση τα παραπάνω οι ΚΚΤ εκφράζονται ως εξής

(1) $\dfrac{p_1}{q_1} - u - v \le 0$

(2) $q_1 \left(\dfrac{p_1}{q_1} - u - v \right) = 0$

(3) $\dfrac{p_j}{q_j} - u \le 0 \qquad j = 2, \dots, n$

(4) $q_j \left(\dfrac{p_j}{q_j} - u \right) = 0 \qquad j = 2, \dots, n$

(5) $\sum_{j=1}^{n} q_j = 1$

(6) $q_1 \le a$

(7) $v(a - q_1) = 0$

(8) $q_j \ge 0$, $j = 1, \dots, n$
$v \ge 0$.

Όμως κ' στο (b) αν $q_j=0$ για κάποιο j, οι (1) η (3) παραβιάζονται για οποιαδήποτε u, v, επομένως πρέπει $q_j>0 \ \forall j=1,\dots,n$, συνεπώς από τις (2) κ' (4)

$$q_1 = \frac{p_1}{u+v}, \qquad q_j = \frac{p_j}{u}, \ j=2,\dots,n.$$

Ας υποθέσουμε τώρα ότι $v=0$. Τότε έχουμε $q_j=\frac{p_j}{u}$, $j=1,\dots,n$ δηλαδή παίρνουμε τη λύση του (b): $q_j=p_j$, $j=1,\dots,n$. Όμως η λύση αυτή δεν είναι εφικτή επειδή $p_1>\alpha$, δηλαδή παραβιάζει την (6). Συνεπώς πρέπει $v>0$ κ' από την (7) παίρνουμε $q_1=a$.

Τέλος από την (5): $a+\sum_{j=2}^{n} q_j = 1 \Rightarrow \sum_{j=2}^{n} q_j = 1-\alpha$

$$\Rightarrow \sum_{j=2}^{n} \frac{p_j}{u} = 1-\alpha \Rightarrow \frac{1}{u}(1-p_1) = (1-\alpha) \Rightarrow \frac{1}{u} = \frac{1-\alpha}{1-p_1},$$

κ' τέλος βρίσκουμε $q_j = p_j \frac{1-\alpha}{1-p_1} = (1-\alpha)\frac{p_j}{p_2+\dots+p_n}$

Επομένως η κατανομή που ελαχιστοποιεί την πληροφορία Kullback κάτω από τον περιορισμό $q_1 \le \alpha$ είναι

$$\boxed{q_1=\alpha, \quad q_j=(1-\alpha)\frac{q_j}{p_2+\dots+p_j}, \ j=2,\dots,n}$$

δηλαδή η κατανομή πού δίνει τη μέγιστη δυνατή μάζα στο α, κ' κατανέμει την υπόλοιπη μάζα στα $\{2,\dots,n\}$ αναλογικά με τις πιθανότητες $p_2,\dots,p_n$.